

Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan ja KY-alojen dekaanien tapaaminen Suomen Akatemiassa 5.9.2019

Yhteenveto kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnan ja kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen alojen dekaanien tapaamisessa järjestetyistä ryhmäkeskusteluista

Kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta ja KY-alojen dekaanit kokoontuivat Suomen Akatemiaan 5.9.2019 keskustelemaan alan ajankohtaisista asioista. Tapaamisen otsikoksi oli valittu ”Totuus, relevanssi ja vaikuttavuus”. Suurin osa keskustelusta käsitteli kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen vaikuttavuutta ja sen roolia yhteiskunnassa. Asiasta alustivat dekaani **Päivi Pahta** Tampereen yliopistosta ja dekaani **Hannu Nieminen** Helsingin yliopistosta. Alustusten jälkeen käytiin ryhmäkeskusteluja aiheesta ”Totuuden tavoittelun merkitys totuuden jälkeisenä aikana”. Aihe oli jaettu edelleen kolmeen alateemaan: 1) mikä on kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen vaikuttavuudessa erityistä, millaista vaikuttavuus on ja mikä on totuuden tavoittelun rooli tutkimuksen vaikuttavuudessa, 2) mitkä ovat vaikuttavuudeltaan ja yhteiskunnalliselta näkyvyydeltään vahvoja aloja vs. katvealoja ja 3) miten alojen vaikuttavuutta saataisiin paremmin näkyväksi ja miten vaikuttavuutta voitaisiin vahvistaa.

Alla ryhmien kirjureiden muistiinpanojen avulla koottu yhteenveto keskusteluista.

Totuuden tavoittelun merkitys ”totuuden jälkeisenä” aikana

Totuuden tavoittelun kannalta alan tutkimuksella nähtiin tärkeä rooli argumentoivan keskustelukulttuurin tuottamisessa. Nykyisessä hektisessä ja pirstaloituneessa kulttuurissa tutkimus mutta myös taide edistävät entistä monimutkaisempien kokonaisuuksien ymmärtämistä. Vaikuttavuus ei aina ole vain muutosta, olemassa olevan säilymisen tukeminen voi myös olla vaikuttavuutta. Demokratiassa kriittistä keskustelua ja kansalaistottelemattomuuttakin tarvitaan. Tämän vuoksi tutkimuksella ja taiteella voi olla merkittävä rooli uusien ilmiöiden argumentoinnissa, esiintuomisessa ja hahmottamisessa. Taiteen avulla voidaan tunnistaa tieteen tulevia ongelmia ja löytää merkittäviä uusia avauksia, esimerkkinä tulevaisuuden uhkakuvat ja niihin varautuminen, ”seeing more” enemmän kuin ”seeing as”.

”Absoluuttiset” totuudet ovat vieraita alan tutkimukselle. On kuitenkin alueita, joissa lähestytään luonnontieteitä, esimerkiksi muotoilun tutkimuksessa materiaalien tuntemus nojaa tekniikkaan ja luonnontieteisiin. Vaikuttavuuden laadullinen luonne nostettiin myös esiin keskustelussa, vaikuttavuus on alakohtaista. Tämän vuoksi yhteisten indikaattoreiden ja mittareiden määrittely on vaikeaa/mahdotonta. Olisi tärkeää myös erottaa tutkimusalan vaikuttavuus, organisaatiotason vaikuttavuus ja yksittäisen tutkijan vaikuttavuus. Keskustelussa haastettiin näkemys vaikuttavuuden tarkastelusta yksittäisen tutkimuksen ja tutkijan näkökulmasta, tulisiko vaikuttavuus nähdäkin laajemmasta näkökulmasta, esimerkiksi tutkimusalojen vaikuttavuutena? Lisäksi keskustelussa todettiin, että kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen aloilla on paljon realisoitumatonta potentiaalia, haasteena on se osaammeko kommunikoida oman merkityksemme muille yhteiskunnan toimijoille.

Vaikuttavuus kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen eri aloilla

Toisena keskusteluaiheena olivat kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen vahvat alat vs. katvealat. Keskustelussa ei identifioitu mitään yksittäistä vahvan vaikuttavuuden alaa vaan nähtiin, että kaikilla aloilla on omat vahvuutensa ja historiallisesti on eroja, mitkä alat milloinkin nousevat muita vahvemmin esiin. Tutkimusalojen koolta ja heterogeenisyydellä on myös merkitystä, sillä isot, volyymiltaan suuret alat ovat vahvoja, kun taas pienet, pirstoutuneet alat jäävät katveeseen. Yhteiskunnallinen näkyvyys ja vaikuttavuus nähtiin eri asioina, näkyvä ei välttämättä ole vaikuttavaa, ”mediaseksikkyyttä” ei välttämättä takaa korkea laatua. Vaikuttavuus ei aina ole näkyvyyttä, jokin paikallinen voi olla erittäin merkityksellistä ja siten vaikuttavaa omassa yhteisössään. Suuri näkyvyys ja laaja jakelu ei takaa laatua. On myös niin, että näkyvimmit tutkijat eivät aina puhu tutkimuksestaan. Huolestuttavana nähtiin se, että perustutkimus jää helposti katveeseen. Katveeseen jää myös sellainen tutkimus, joka ei saa ulkoista rahoitusta. Se jää helposti katveeseen myös aikaresurssoinnissa. Katvealueita voikin tunnistaa myös rahoituksen jaon perusteella. Yhtenä ideana katveesta näkyvyyteen nähtiin allianssit alojen kanssa, jotka ovat paremmin näkyvillä. Usein tarvitaan jokin ”oikea” ala, joka saa ihmiset uskomaan alan merkitykseen. Taiteiden tutkimuksessa yhteistyö neurotieteilijöiden kanssa käy tästä esimerkkinä. Tällöin myös mahdollisuudet rahoituksen saamiseen paranevat.

Miten tehdä vaikuttavuus näkyväksi?

Keskustelussa löydettiin monia keinoja vaikutusten näkyväksi tekemiseen ja vaikuttavuuden vahvistamiseen. Ensinnäkin todettiin, että tutkijoiden pitäisi hallita hyvin vaikuttamisen rakenteita ja prosesseja. Yhteiskunnallisen päätöksenteon prosesseja tulisi hallita paremmin, pitäisi tietää milloin on vaikuttamisen aika, mikä on oikea paikka pyrkiä vaikutusten edistämiseen ja mikä on se kieli, jota päätöksentekijät ymmärtävät. On eri asia kommunikoida tutkijayhteisölle kuin sen ulkopuolella toimiville; on asetettava vastaanottajan asemaan. Yrityksille, hallintoon tai poliitikoille on puhuttava eri tavoin tullakseen ymmärretyksi. Viestinnän tarpeet tulisi huomioida myös koulutuksessa, tiedeviestintää kaikkeen koulutukseen. Olisi löydettävä tapoja, joilla tutkijat koulutetaan alansa ääneksi. Myös journalistien koulutuksessa voisi olla enemmän tiedeviestintää.

Tiedon luonne määrittää, millaisia indikaattoreita voidaan kehittää. Vaikuttavuus ei ole aina irrallaan tutkimuksesta. Nykyisistä tutkimusmenetelmistä esimerkiksi osallistava tutkimus ja kansalaistiede synnyttävät vaikuttavuutta tutkimusprosessien aikana.

Vaikuttavuuden lisäämiseksi siitä pitäisi myös palkita. Tarvittaisiin indikaattoreita, mutta kaikki indikaattorit eivät sovi kaikille. Hyviä indikaattoreita voisivat olla relevantin yhteisön luomat indikaattorit oikeassa kontekstissa. Indikaattoreiden tulisi olla laadullisia ja niistä tulisi käydä keskustelua yliopistoyhteisöä laajemmin. Indikaattoreiden tulee syntyä asiantuntijatyön perusteella, ei ulkoa annettuina. Taiteessa ja taiteentutkimuksessa pehmeät indikaattorit sopivat hyvin tutkimuksen arviointiin. Taiteelliset tuotokset tarvitsevat omat indikaattorinsa. Myös rahoituksen kriteereissä taiteelliset tuotokset tulisi nähdä nykyistä selvemmin.

